

ornatissimum, non minus fortasse quam esset paradisi terrestri. Quod si per diluuium obrutus dissipatusque fuit locus is in quo degebat Henoch, ipso interim inde sublato, vel alio modo divinitus conservato, credi etiam potest, post transactum diluuium divino imperio ad pristinum decorem et statum fuisse restitutum. Si enim Deus tam admirabili modo Henoch conservavit, ut eum in pristinum locum restituerit, quid mirum quod loci etiam pulchritudinem et amoenitatem similiter instauraverit? Cur enim illum, bonis iis quæ ei donaverat, eaque qualicumque felicitatis parte sine culpa privaret? Demum cum Deus a principio paradisi voluptatis plantaverit propter homines, quos sciebat brevissimo tempore illo usuros, quid mirum est quod vel eundem, vel similem locum, magnitudine fortasse impari, ornato vero elegantiaque non dispari, post diluuium reparaverit, ut duo viri tam sancti, ac sibi chari, qui tam diuturno tempore propter ejus amorem et obedientiam cælesti beatitudine carent, eodem tempore vitam et animo et corpore felicem in terris ducant? Videtur ergo existimatio hæc satis verisimilis, possetque variis conjecturis verisimilior fieri, nisi prolixitatem vitare cuperemus. Ex iis vero tandem conjectare licet, hos duos viros eandem regionem eundemque locum incolere, simulque conversari, et de divinis rebus interdum loqui. Hæc enim et similia bona, quæ ad felicitatem hujus vitæ aliqua ratione conducunt, et aliunde nullum incommodum vel repugnantiam indicant, non est cur illis denegata esse credantur.

SECTIO II.

Utrum Elias et Henoch venturi sint tempore Antichristi, et quidnam acturi vel passuri sint.

1. Hæretici hujus temporis negant Henoch et Eliam in propriis personis venturos, ut Antichristo resistant, et homines ad secundum Christi Domini adventum disponant. Nam de Henoch nihil circa hoc expresse Scriptura loquitur. Quod enim dicitur Ecclesiast. 44: *Translatus est, ut det gentibus poenitentiam*, græce legitur: *Translatus est exemplum poenitentiae generationibus*. Quod recte exponi potest (ut a Catholicis etiam exponitur), translatum esse, vel quia fuerat exemplum quoddam poenitentiae hominibus, vitæ sanctitate et morum innocentia, vel ut illo exemplo incitarentur homines ad poenitentiam, videntes hominem justum et sanctum ita a Deo hono-

rari. Unde non defuerunt aliqui ex Patribus, qui Henoch negaverint fore secundi adventus præcursores. Videlicet Hilarius, Victorin., et alii citandi seet. seq.; quod autem Malac. 4 de Elia dicitur, quod *venturus sit, antequam veniat dies Domini*, ab ipso Christo, Mat. 11, de Elia, non in persona, sed *in spiritu* explicatum est. Sic enim de Joanne ait: *Ipse est Elias qui venturus est*. Etc. 17, interrogantibus discipulis: *Quid ergo dicunt, quod Eliam oportet primum venire?* respondit Christus: *Elias jam venit, et non cognoverunt eum*. Quod necesse est de Elia *in spiritu* intelligi; simili ergo modo dicitur Elias venturus in secundo adventu, non in persona, sed *in spiritu*. Unde Hieron., exponens prædictum locum Malachiae, non de persona Eliae intelligit, sed illius nomine *omnem Prophetarum chorum, qui Christo testimonium perhibent*, dicit significari; et Rupert. ibidem, propter Hieronymi auctoritatem, definire non audeat an ille locus sit intelligendus de persona Eliae; alii vero propter Christi testimonium de Joanne illum interpretantur, ut Burgensis et Vatablus.

2. *Elias et Henoch secundi adventus Christi præcursores*.—Dicendum est primo, Eliam et Henoch futuros esse præcursores secundi adventus Christi. Hæc assertio est aut de fide, aut fidei valde proxima. Quæ probatur primo: nam Apoc. 11 dicitur, venturos esse duos divinos testes saccis amictos, qui prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta tempore Antichristi; est autem evidens ex contextu, per duos illos viros non significari generatim quosvis Sanctos aut prædicatores Christi, sed in singulari duos determinatos homines eximie ejusdem sanctitatis et virtutis. Nam de eis dicitur: *Ii sunt duæ olive, et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes*; et additur habituros facultatem ad faciendam eximia signa et miracula, ac tandem esse occidendos, et corpora eorum in plateis Jerusalem per tres dies cum dimidio insepulta permansura, et de eorum morte impiis hominibus gaudendum esse, *quoniam hi duo Prophetæ cruciaverunt eos*, et similia, quæ infra dicemus, quæque nullo modo possunt, nisi de duobus determinatis hominibus intelligi.

3. Quod vero hi duo viri futuri sint Elias et Henoch, a Joanne non declaratur aperte; tamen, consideratis circumstantiis earum personarum quas ibi describit, et quæ in aliis locis de Elia et Henoch scripta sunt, fere communi consensu omnium expositorum, imo et totius Ecclesie (ut Aretas in eum locum dixit),

creditum est illos duos non esse alios, nisi Henoch et Eliam, neque in alium finem translatos esse, et in mortali vita conservari, nisi ut in fine mundi Antichristo resistant, Christoque testimonium præbeant. Ita docent ibi Beda, Ansel., D. Thomas, Aug. et Ambros. (si eorum sunt commentarii), et Victorin. Martyr; Greg., hom. 12 in Ezechiel., et lib. 9 Moral., c. 3, alias 4; et præter omnes Patres superiori sectione citati, qui eos vivere affirmant, et alii quos statim referam.

4. Secundo probatur de Elia ex prædicto loco Malach. 4, qui nullo modo intelligi potest de Joanne Baptista, qui a sermo ibi est de die iudicii, ut aperte constat ex principio capitis usque ad finem, et ex illis epithetis: *Dies Domini et horribilis*. Neque etiam intelligi potest de aliquo alio qui sit habiturus spiritum Eliae. Primo, ex proprietate nominis, quam non licet ad metaphoram sine auctoritate transferre, præsertim quia etiam cognomen *Thesbitis*, videtur ibi esse additum a Septuaginta interpretibus, quantum ex Hieron. et Theod. colligi potest; et ex Cyril., l. 1 in Joann., c. 24; et Tertul., l. de Anima, cap. 35; Aug., 20 de Civit., c. 29; Euthym., Mat. 17; Chrys., hom. 58 in Mat. Secundo hoc facile intelligitur conferendo hunc locum cum c. 48 Ecclesiast., ubi sine ulla controversia est sermo de persona Eliae, de quo dicitur: *Quia receptus est in turbine ignis lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, et restituere tribus Jacob*. Quorum verborum sensus est, eum destinatum esse a Deo ad ea munera aliquando peragenda, scilicet, ad leniendam iracundiam Dei, et convertenda corda hominum. Malachias autem ad hæc eadem ministeria eum venturum esse dicit, fere eisdem verbis, cum ait: *Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres eorum, ne forte veniam, et percutiam terram anathemate*. Loquitur ergo de eadem persona; quin potius auctor libri Ecclesiastici ad hunc locum alluisse, eumque interpretatus esse videtur. Deinde Christus Dominus hanc intelligentiam non excludit, sed supponit potius, cum interrogantibus discipulis: *Quid ergo scribæ dicunt, quia Eliam oportet primum venire?* imprimis respondit: *Elias quidem venturus est, et restituet omnia*. Quibus verbis non potest loqui de Joanne Baptista, quia ille jam venerat, nec erat amplius venturus; nec de illo verificari potest quod *restituerit omnia*, neque de aliquo alio, quam de vero Elia, de quo discipuli loquebantur, quique multos Ju-

dæos et apostatas ad Christum convertet, et ideo dicitur de illo, quod *restituet omnia*; postea vero cum Christus subdit: *Dico autem vobis quod Elias jam venit*, jam loquitur metaphorice de Joanne Baptista, propter spiritus et ministerii similitudinem. Et ita interpretantur hæc loca Patres omnes, Origen., tract. 3 in Mat.; Hilar., can. 17; et Chrysost., hom. 58 in Mat.; et ibidem Hieron., Beda, Anselm., Theophyl., Euthym., qui fere omnes conjungunt locum Malachiae cum verbis Christi. Eodem modo exponunt hæc loca Theodoret. et Glossa ibi; Orig., tom. 7 in Joann.; et Gregor. Nyssenus, l. contra Judæos, de Adventu Dom. in carne, parum a prin.; Greg. Magnus, 11 Moral., c. 9, alias 10; Justin. Martyr, in dial. cum Tryphone, circa medium; egregie Tertull., lib. de Anim., c. 35; Aug., tract. 4 in Joannem, et l. 5 de Trinit., c. 14, qui tandem, 20 de Civit., c. 29, testatur hunc sensum esse celeberrimum in sermonibus, cordibusque fidelium.

5. *Henoch universalis iudicii præcursor*.—Tertio de Henoch non habemus tam expressa Scripturæ testimonia; insinuat tamen verbis illis Eccles. 44: *Henoch translatus est, ut det gentibus poenitentiam*. Non enim sine causa vivens mortali vita in hunc diem servatur. Unde in illis ultimis verbis significatur prædicatio illius futura in fine mundi. Neque ob stare debet quod Græce legatur: *In exemplum poenitentiae generationibus*, quia hæc lectio non est contraria, admittitque sensum quem verba vulgati interpretis præ se ferunt, quæ nullo modo rejicienda sunt, maxime cum omnes Patres citati, et quos referemus, hoc testimonio comprobent futurum adventum Henoch. Item ex illo sensu colligitur optima congruentia, ob quam ante secundum adventum duo mittuntur præcursores, cum ante primum unus tantum advenerit. Quia, scilicet, in primo adventu Christus immediate tantum missus est ad Judæos, juxta illud: *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israel*; et ideo tantum est missus unus præcursor etiam ex Judæis; at vero in secundo adventu veniet ad universam Ecclesiam ex Judæis gentibusque congregatam; et ideo unus præcursor mittitur ex circumcisione, cui specialiter attribuitur Judæorum conversio, Eccles. 48: *Et restituere tribus Jacob*; alius vero ex præputio, cui in prædicto loco videtur specialiter committi gentium conversio, *ut det gentibus poenitentiam*.

6. Quarto tandem addi potest omnium Patrum traditio, quæ satis constare potest ex om-

nibus adductis, tam in hac quam in præcedenti sectione. Præsertim vero notari possunt verba Ambrosii, 1 ad Cor. 4, circa illa: *Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit: Hoc (inquit) ideo personæ suæ deputat, quia semper in necessitate fuit, persecutiones et pressuras ultra cæteros passus, sicut passuri sunt Henoch et Elias, qui ultimo tempore futuri sunt Apostoli. Mitti enim habent ante Christum ad præparandum populum Dei, et uniendas omnes Ecclesias, ad resistendum Antichristo, quos et persecutiones pati, et occidi lectio Apocalypsis testatur.* Similia repetit 1 ad Thess. 5, in princ. Optime Tertul., l. de Anima, c. 35, ubi disputans contra Pythagoricam transmirationem animarum (secundum quam quidam hæretici interpretabantur illud, *Elias jam venit*, id est anima Eliæ in Joann. Bapt.): *Numquid (ait) et Judæi ex opinione Pythagorica consulebant Joannem: Tu es Elias, et non ex prædicatione divina: Et ecce mittam vobis Eliam Thesbitem? Sed enim metempsychosis illorum, revocatio est animæ jam pridem morte functæ, et in aliud corpus iterata. Elias autem non ex discessione vitæ, sed ex translatione venturus est, nec corpori restituendus, de quo non est exemptus; sed mundo reddendus, de quo est translatus, non ex postliminio vitæ, sed ex supplemento prophetiæ, idem et ipse, et sui nominis, et sui hominis.* De utroque vero loquens, c. 50, inquit: *Moriturus reservatur, ut Antichristum sanguine suo extinguant.* Præterea Hieron. de Elia idem affirmat, Mat. 11 et 17, licet in Malachia sensum spirituales potius quam litteralem declarat. Idem Dorotheus in Synopsi: *Contra Antichristum (dicit de Elia) dux belli servatur,* etc. Idem fere Theophyl., Mat. 11, et Marc. 9; Theodor., Daniel. 12, et Malach. 4; Lactant., l. 7, c. 17; Julianus Pomerius, l. 1 Contra Judæos, ante medium; Chrysost., hom. 4 in 2 ad Thessal.; qui licet unum tantum numerent, non excludunt alium. De Henoch vero ait August., l. 1 de Mirabilibus Script., c. 3: *Adhuc sine morte in testimonium novissimi temporis reservatur.* Eundemque simul cum Elia nominat, l. 8 Gen. ad Lit., c. 6; Prosper, in Dimid. temp., c. 13; Damasc., l. 4, c. 27.

7. Ultimo loco possent afferri congruentiæ ob quas voluerit Deus potius per hos viros quam per alios, mundum ad adventum suum præparare. Item cur potius per homines ad hoc munus ex antiquis ætatibus reservatos, quam per alios ea ætate natos. Sed hæc et similia vel nullas habent causas præter divinam

electionem et voluntatem, vel hæc latent in thesauris sapientiæ Dei, qui hæc et similia operatur secundum consilium voluntatis suæ. Dicunt autem veteres scriptores, Deum elegerisse Henoch, quia inter primos homines in Dei cultu et religione maxime excelluit; Eliam vero, quia zelator maximus fuit divini cultus, et quia spiritu et efficacia prophetiæ maxime enituit. Quæ vera quidem sunt, ordinem executionis considerando. Nam (si spectemus divinam prædestinationem) potius hæc dona spiritus receperunt, quia ad tam maximum munus electi fuerunt. Voluit autem Deus hos viros ex prioribus ætatibus ad hoc munus, ad finem usque mundi reservare, tum ut admirabilior esset eorum prædicatio ac testificatio; tum etiam ut ostenderetur idem Deus auctor omnis legis, naturæ, scriptæ et gratiæ, atque idem Christus, eadem fides, quæ ab initio mundi usque ad finem prædicatur, et in eadem militante Ecclesiæ perseverat.

8. *Prædicatio Henoch et Eliæ brevi tempore duratura. — Objectio. — Responsio. —* Secundo dicendum est, Eliam et Henoch brevi tempore hoc munere præcursorum functuros, ac tandem martyrium subituros. Hæc constant ex Apocal. 11, cum expositione quam ex traditione Patrum confirmavimus. Primo enim dicitur, vel potius supponitur, hos duos viros repente apparituros. Quomodo autem venturi sint, an, scilicet, visibiliter sint per aera transferendi in curru igneo, vel in nube, vel alio simili modo, an vero invisibiliter, id est nulli hominum eorum translatione demonstrata, subito Jerosolymis, aut alio in loco conspiciendi sint, neque in Scriptura dicitur, neque a Patribus explicatur. Non est ergo quod a nobis inquiratur; faciet enim Deus prout sibi placuerit. Secundo dicitur: *Prophetabunt dies mille ducentis sexaginta.* Ubi constat verbum *prophetandi* non significare futurorum prædictionem (quæ tunc non erit necessaria), sed veram fidei et Scripturæ sacræ interpretationem magno Dei spiritu propositam ac prædicatam, et vitæ sanctitate ac prodigiis confirmatam. Unde de eis dicitur, quod erunt *induti saccis*, quo significatur vitæ asperitas, paupertas et humilitas, et deinde pluribus verbis explicatur eorum virtus et potentia; hoc ergo vitæ genus agent illis mille ducentis sexaginta diebus. Ex quo intelligimus, eorum prædicationem breviorē esse futuram quam imperium Antichristi, triginta diebus. Unde fit verisimile, eos venturos postquam Antichristus jam rerum omnium potitus

fuerit, ut significat Augustinus, l. 4 Quæstionum Evang., quæst. 21, dicens venturum Eliam, ut restituat eos quos persecutio Antichristi conturbaverat; clariusque id docet Anselm., in Elucidario. Et ratio adhiberi potest, quia hi Sanctissimi viri venient ut Antichristo resistent; ergo tunc venient quando persecutio Antichristi apertior erit et potentior. Item, quia (ut ex eodem loco Apoc. colligitur) paulo post mortem horum præcursorum peribit Antichristus et cessabit persecutio ejus; ergo, cum hæc sit duratura mille ducentis nonaginta diebus, simul fere cum illa, vel paulo post illam incipiet præcursorum prædicatio. Dices: quomodo poterunt tam brevi tempore per universum mundum prædicare. Respondetur: primo, non oportet ut ubique doceant, sed præcipue ea circuibunt loca in quibus vel Antichristus ipse, vel potentiores ejus ministri versabuntur. Deinde, non est credendum Henoch et Eliam semper simul incessuros, sed verisimilius est diversas regiones peragratos, donec divino nutu in eum locum conveniant, ubi simul trucidandi sunt. Denique credibile est non solum verbo, sed et scriptis consolaturos et confirmaturos fidelium animos, quos etiam plurimum eriget fama virtutis eorum, et potentiæ adversus Antichristum. Addunt quoque aliqui, habituros discipulos quos per universum orbem mittant. Tertio, post hoc tempus interficientur ab Antichristo, et eorum corpora jacebunt in plateis Jerosolymitanæ urbis per tres dies, et dimidium, in conspectu omnium inhabitantium terram illam, et gaudium de eorum nece, qui non patientur eorum tumulari corpora. Ita docetur satis aperte Apoc. 11. Colligitur autem ex eodem loco, quamvis Antichristus, a principio, capitali eos odio prosequatur, non tamen machinatorum illis antea necem, quia propter incredibilem eorum virtutem et potentiam nullus prævalebit contra illos: *Et si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, et devorabit inimicos eorum.* Quibus verbis videtur alludere Joannes ad historiam lib. 4 Regum, cap. 1, ubi, jubente Elia, descendit ignis de cælo et interfecit ministros regis; et ad verba Eccles. 48: *Surrexit Elias Propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula ardebat, verbo Domini continuit cælum, et dejecit a se ignem terræ.* Sic ergo potest ad litteram in præsentem intelligi, quod etiam tunc faciet descendere ignem de cælo, quo se a suis hostibus tueatur; vel sub hoc signo possunt intelligi alii modi mirabiles, quibus uten-

tur ad deterrendos inimicos. Postea vero cum tempus præfinitum a Deo advenerit, cessabunt ea signa stupenda facere, atque ita interficientur. Quod autem eorum corpora in publico loco inhumata relinquenda sint, licet ex ira et odio inimicorum Christi futurum sit, fiet tamen ex speciali Dei providentia ad illustriorem fidei confirmationem. Quarto ergo additur, post tres dies et dimidium esse surrecturos, stupentibus hominibus qui videbunt eos, et vocandos hac voce de cælo: *Ascendite huc*, et statim ascensos in cælum in nube, in conspectu omnium. Et subditur: *In illa hora factus est tremotus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisa sunt in tremotum nomina hominum septem millia, et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cæli.* Quæ omnia adeo perspicua sunt, ut non egeant expositione, atque ita (ut contextus præ se fert) ad litteram intelliguntur ab omnibus Patribus supra citatis.

SECTIO III:

Utrum Joannes Evangelista, vel aliquis alius, præter Eliam et Henoch, futurus sit præcursor secundi adventus Christi Domini.

1. *Jeremias Christi ad judicii universale venturi præcursor non futurus.* — De tribus tantum aliis hominibus invenio fuisse inter viros Catholicos opinatum, quod futuri sint Christi præcursores, vel simul cum Elia et Henoch, vel loco alterius eorum. Prima ergo sententia fuit Victorini, in expos. cap. 11 Apoc., qui dixit, Jeremiam futurum esse unum ex præcursoribus secundi adventus, et videtur sentire, solum illum futurum socium Eliæ. Quam opinionem plurimorum extitisse affirmat Hilarius, can. 20 in Matt., quæ niti potest verbis illis Jerem.: *Antequam exires de vulva, sanctificavi te, et Prophetam in gentibus dedi te.* Nam Jeremias hactenus non fuit Propheta gentium, sed Judæorum; ergo iterum venturus est ante diem judicii, ut gentibus prophetet. Confirmat hoc Victorinus, traditione veterum asserentium Jeremiam adhuc vivere, quia mors ejus in Scriptura non invenitur. Hæc vero opinio merito ab Hilario in prædicto loco rejicitur, et tacite reprobat ab omnibus Patribus supra citatis, qui dum affirmant Henoch futurum socium Eliæ, et ubique duos tantum præcursores numerant, satis excludunt hanc opinionem. Præterea nullum habet in Scriptura fundamentum, quia Jeremias non prædicatur futurus Propheta in gen-